Lietas arhīva Nr. A42-00917-24/16
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:1024.A420258923.6.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 24.oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Daiga Lubāne, tiesnesis Edgars Biezais, tiesnese Silvija Kuškina

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "/nosaukums A/" pārstāvim /pers.A/, Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Iepirkumu uzraudzības biroja – pārstāvei /pers.B/, Valsts digitālās attīstības aģentūras pārstāvim /pers.C/,

atklātā tiesas sēdē, izmantojot *Microsoft Teams* videokonferenču rīku, izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "/nosaukums A/" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu atceltas iepirkuma nolikuma 4.4.punktā noteiktās prasības un Valsts digitālās attīstības aģentūrai tiktu aizliegts turpināt iepirkuma procedūru un slēgt vispārīgo vienošanos iepirkumā "Par programmatūras piegādi Elektronisko iepirkumu sistēmas dalībniekiem" bez attiecīgu grozījumu veikšanas iepirkuma nolikuma 4.4.punktā.

Aprakstošā daļa

[1] Pasūtītāja Valsts digitālās attīstības aģentūra rīkoja atklātu konkursu "Par programmatūras piegādi Elektronisko iepirkumu sistēmas dalībniekiem" (identifikācijas Nr.VRAA EIS 2023/07/AK/CI-126).

Pieteicēja sabiedrība ar ierobežotu atbildību "/nosaukums A/" apstrīdēja konkursa vispārīgo prasību 4.4.punktu, uzskatot, ka šis punkts nenodrošina piegādātāju brīvu konkurenci, kā arī vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret tiem.

Ar Iepirkumu uzraudzības biroja iesniegumu izskatīšanas komisijas 2023.gada 9.novembra lēmumu Nr.4-1.2/23-218 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) nolemts atstāt spēkā konkursa dokumentācijā noteiktās prasības un atļaut pasūtītājai turpināt iepirkuma procedūru un slēgt vispārīgu vienošanos. Lēmumā ietverts šāds pamatojums.

[1.1] Ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas atziņas, nepietiekama konkurence iepirkumā vai šajā gadījumā konkrētā iepirkuma priekšmeta pozīcijā ir uzskatāma par objektīvu pamatojumu iepirkuma pārtraukšanai.

[1.2] Vispārīgo prasību 4.4.punktā norādītās prasības ir vērstas uz konkurences veicināšanu, jo iepirkuma priekšmeta mērķis ir izveidot pozīcijas, kurās attiecīgo licenču iegādei pasūtītājai būtu iespējams izvēlēties izdevīgāko piedāvājumu balstoties uz to, ka katrā pozīcijā ir vairāki iespējami piegādātāji. Tādējādi gadījums, ka kādā pozīcijā līguma slēgšanas tiesības tiek piešķirtas tikai vienam pretendentam, ir pieļaujams tikai izņēmuma gadījumā.

[1.3] Iespēja nepārtraukt iepirkumu attiecīgajā pozīcijā iespējama tikai izņēmuma gadījumā, kad ir tikai viens piegādātājs, kas var nodrošināt nepieciešamās programmatūras piegādi, un pastāv objektīvi pierādījumi par to. Savukārt, gadījumos, kad programmatūras izstrādātājs ir pilnvarojis vairākus piegādātājus izplatīt licences vai tā piešķirtās tiesības nav ekskluzīvas, pastāv iespēja iegādāties licences no vairākiem piegādātājiem. Līdz ar to pasūtītāja pamatoti ir paredzējusi pārtraukt iepirkumu tādās pozīcijās, kurās līguma slēgšanas būtu piešķiramas vienam pretendentam, kaut arī ārpus Elektronisko iepirkumu sistēmas būtu iespējams iegādāties attiecīgās licences, konkurences apstākļos izvērtējot vairāku piegādātāju piedāvājumus un attiecīgi izvēloties visizdevīgāko piedāvājumu. Nav pamata konstatēt, ka apstrīdētā prasība radītu priekšrocības kādam konkrētam pretendentam.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Pieteikumā norādīti šādi argumenti.

[2.1] Pieteicējas ieskatā vispārīgo prasību 4.4.punkts pēc būtības ietver konkurenci kropļojošo un nepamatoti ierobežojošo prasību, tādējādi nodrošinot ekskluzīvas līguma slēgšanas tiesības standartprogrammatūras ražotājiem un tieši tiem, kas ražo preces un pakalpojumus tieši Latvijas tirgum.

[2.2] Pieteicēja neapstrīd, ka var būt gadījumi, kuros, pamatojoties uz konkurences trūkumu, var tikt pārtraukta iepirkuma procedūra, piemēram, piedāvājumu iesniedz vairāk kā viens pretendents, taču tikai vienam pretendentam ir piešķiramas līguma slēgšanas tiesības. Taču pieteicējas ieskatā jāpastāv izvērtējumam, ka noteiktie faktiskie apstākļi pastāv, proti, jākonstatē, ka konkrētajā tirgū pastāv konkurence un ir vairāki piegādātāji, kas piegādā attiecīgās preces tirgū.

[2.3] Konkursa rezultātā ir paredzēts piegādāt preces tikai Latvijas valsts un pašvaldības iestādēm, kas Elektronisko iepirkumu sistēmā ir reģistrētas kā pircēja organizācijas. E-katalogā ir ietvertas arī pozīcijas, kas ir paredzētas tikai konkrētam tirgum Latvijas teritorijā. Ņemot vērā, ka preču piegādes un darījuma vieta ir lokāla un cieši saistīta ar konkrēto ģeogrāfisko vietu, pieteicējas ieskatā konkurences apstākļi ir vērtējami tikai šī konkrētā tirgus ietvarā.

[2.4] Konkursa ietvaros atbilstoši Konkurences likumam ir pamats izvērtēt, vai pastāv konkurence starp diviem tirgus dalībniekiem Latvijas teritorijā, proti, ka vismaz divi tirgus dalībnieki darbojas vai gatavojas veikt saimniecisko darbību Latvijas teritorijā. Un, vadoties no šāda izvērtējuma, var tikt izdarīti secinājumi, vai pastāv tiesisks pamats pārtraukt iepirkuma procedūru, pamatojoties uz nepietiekamas konkurences esamību konkursā. Pasūtītāja nav veikusi un nav paredzējusi veikt līdzvērtīgu izvērtējumu un paredzējusi bez papildu izvērtējuma pārtraukt konkursu atsevišķās iepirkuma priekšmeta daļās. Nevērtējot pēc būtības, vai pastāv konkurence konkrētā tirgū, nav iespējams izdarīt secinājumu, ka pastāv iespēja iegādāties preci no vairākiem piegādātājiem.

[2.5] Birojs nav analizējis pieteicējas argumentus par konkurences ierobežošanu un nepamatotu konkurences jēdziena attiecināšanu uz visu Eiropas Savienības tirgu. Pasūtītājai ir jānodrošina iespēja, ka ikviens no Eiropas Savienības tirgū esošiem piegādātājiem, kas kvalificējas izvirzītajām kvalifikācijas prasībām un vēlas darboties Latvijas tirgū, var iesniegt piedāvājumu un iegūt līguma slēgšanas tiesības.

[2.6] Vispārīgā vienošanās un normatīvie akti paredz pienākumu pircējam veikt izvērtējumu, tajā skaitā lietderīgumu un ekonomisko pamatu,

iegādājoties noteiktu preci. Turklāt tie paredz papildu izvērtējumu, ja konkrētā prece tiek iegādāta Elektronisko iepirkumu sistēmas katalogā no pozīcijas, kurā atrodas tikai viens piegādātājs. Tādējādi pircēji jau pēc noklusējuma ir aizsargāti pret preču pārdošanu par paaugstinātu cenu.

[2.7] Apstrīdētā prasība diskriminē noteiktus tirgus dalībniekus un apgrūtina to darbību konkrētajā tirgū. Nosakot prettiesiskas prasības, kas rada būtiskas priekšrocības ražotājiem, kas ražo preces konkrētajam tirgum, savukārt ar minētajām prasībām būtiski apgrūtinot starptautiski atzītu preču darbību tirgū, tiek kropļota konkurence. Tādējādi tiek radīta situācija, kur tirgus dalībniekam, kas ražo preces Latvijas tirgum, tiek nodrošināta iespēja piegādāt preces caur atvieglotu procedūru. Savukārt konkurējošas starptautiski atzītas un pasaulē pazīstamas preces nevar iegādāties šādā atvieglotā procedūrā, jo konkrētajā tirgū preci piedāvā tikai viens piegādātājs, bet ir vairāki piegādātāji, kas tās piegādā citos tirgos.

[3] Pasūtītāja rakstveida paskaidrojumā iesniegto pieteikumu uzskata par nepamatotu. Paskaidrojumā norādīti šādi argumenti.

[3.1] Savu vajadzību formulēšana ir pasūtītājas prerogatīva, tādējādi tai ir tiesības iepirkuma konkursa dokumentos izvirzīt savām vajadzībām atbilstošas, objektīvi pamatotas prasības, tajā skaitā arī konkurenci ierobežojošas prasības, ja tās ir pamatotas un atbilstošas pasūtītājas vajadzībām, kurām jābūt formulētām atbilstoši publisko iepirkumu regulējuma nosacījumiem.

[3.2] Šobrīd spēkā esošais regulējums paredz pasūtītāja pienākumu iepirkuma procedūru pārtraukt gadījumos, ja nav konkurences un piedāvājumu iesniedzis tikai viens piegādātājs, vienlaikus paredzot arī izņēmuma gadījumus, kad iepirkuma procedūru pasūtītājs ir tiesīgs nepārtraukt. Pasūtītāja pirms iepirkuma konkursa izsludināšanas ir rīkojusi Publisko iepirkumu likuma 41.panta divpadsmitās daļas 1.punktā noteikto apspriedi un tādējādi uz iepirkuma konkursa pārtraukšanu var tikt attiecināts izņēmuma gadījums, bet pasūtītājai joprojām saglabājas izvēle attiecībā uz šo tiesību izmantošanu.

[3.3] Formulējot minēto prasību, pasūtītājas mērķis ir sasniegt pēc iespējas plašāku ieinteresēto piegādātāju loku un saņemt vairāk kā vienu piedāvājumu attiecīgā iepirkuma priekšmeta daļā (pozīcijā) un tādējādi tieši veicināt, nevis ierobežot konkurenci pozīcijās, kur tā dabiski pastāv un ir iespējama, un Elektronisko iepirkumu sistēmas e?katalogā neradīt apstākļus, kuros pircēji ir spiesti iegādāties preces mākslīgi radītas konkurences trūkuma apstākļos, kas attiecīgi nekādā veidā neveicina finanšu līdzekļu efektīvu izmantošanu.

Piemērojot pasūtītājas izvēlēto pieeju konkurences noteikšanai, pasūtītāja var nonākt pie tāda rezultāta, kas atbilst dabiskajai situācijai tirgū, tas ir, konkurence e?katalogā pastāv visās tajās pozīcijās, kur konkurence pastāv arī dabīgi, savukārt pozīcijās, kur preci un pakalpojumu tirgū piedāvā tikai viens piegādātājs, e-katalogā nodrošinās tikai attiecīgais piegādātājs.

[3.4] Ne jau konkursa nolikumā ietvertā prasība rada konkurences ierobežojumus, kā to norāda pieteicēja, bet konkurences ierobežojumus rada paši tirgus dalībnieki.

[3.5] Pasūtītāja vērš uzmanību, ka pieteicēja paskaidrojumos par iesniegumu minētos piemērus (Namejs, Visma, Soma, CYONE VS Impulss, SmartMedical u.c. licences) ir norādījusi kā tos, par kuriem nevar pastāvēt strīds, jo ne pieteicēja, ne lielākā daļa citu tirgus dalībnieku minētās preces nevar piegādāt objektīvu iemeslu dēļ – pieteicēja nav šo preču ražotāja un tai nav iespējas tiesiskā ceļā šīs preces izplatīt, jo minētās preces izplata tikai ražotājs.

[3.6] Iepirkuma konkursā piedāvājumu atvēršana ir notikusi, līdz ar to vairs nav iespējams veikt izmaiņas iepirkuma konkursa dokumentācijā. Tāpat selektīva iepirkuma konkursa vispārīgo prasību 4.4.punkta piemērošana (vai nepiemērošana) attiecībā uz vienu piegādātāju (šajā gadījumā – pieteicēju) būtu pretrunā ar Publisko iepirkumu likuma 2.pantā noteiktajiem principiem.

[4] Iepirkumu uzraudzības birojs rakstveida paskaidrojumā iesniegto pieteikumu uzskata par nepamatotu. Paskaidrojumā norādīti šādi papildu argumenti.

[4.1] Apstrīdētā punkta redakcija neparedz konkrētus un izsmeļošus pierādījumus objektīvu apstākļu radītas konkurences neesības pierādīšanai, proti, pretendentiem, tajā skaitā pieteicējai, pastāv iespēja pierādīt objektīvus iemeslus, kas apstiprina tikai viena piegādātāja iespējas piegādāt konkrētas licences, pamatojoties uz konkrētiem faktiem vai dokumentiem. Pieteicējas iebildumiem par to, ka par konkrēto tirgu uzskatāma Latvijas teritorija, nevis viss Eiropas Savienības tirgus, birojs nepiekrīt, jo brīva pakalpojumu un preču aprite ar publisko iepirkumu un konkurenci regulējošām normām tiek aizsargāta visā Eiropas Savienības teritorijā.

[4.2] Apstrīdētajā punktā ietvertie nosacījumi attiecas uz visiem piegādātājiem vienādi un nav secināms, ka ar šādiem nosacījumiem tiktu radītas nepamatotas priekšrocības kādam konkrētam piegādātājam vai piegādātāju grupai.

[4.3] Saskaņā ar Elektronisko iepirkumu sistēmā publicēto informāciju un pasūtītājas sniegtajiem paskaidrojumiem tiesai konkursā piedāvājumu atvēršana ir notikusi, līdz ar to vairs nav iespējams veikt izmaiņas konkursa nolikumā.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis prasījumu uzturēja. Iepirkumu uzraudzības biroja un pasūtītājas pārstāvji prasījumu neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

I

[6] Izskatāmajā lietā pieteicēja iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Tiesa no publiski pieejamās informācijas konstatē, ka konkrētais iepirkums attiecībā uz pieteicēju ir noslēdzies. Proti, no pasūtītājas 2024.gada 29.aprīļa ziņojuma izriet, ka pieteicējas iesniegtie piedāvājumi tajās pozīcijās, kurās viņa bija vienīgais pretendents, ir noraidīti. Pieteicēja minēto pasūtītājas lēmumu nav apstrīdējusi un līdz ar to tas ir kļuvis neapstrīdams.

Šādos apstākļos tiesa vairs nevar ietekmēt pieteicējas tiesisko situāciju konkrētajā iepirkumā.

Administratīvā procesa likuma 184.panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka pieteikumu var iesniegt par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku, ja tas ir nepieciešams atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

Pieteicējas pārstāvis tiesas sēdē pamatoja, ka pārsūdzētā lēmuma atzīšana par prettiesisku pieteicējai nepieciešama, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

Ievērojot, ka tiesā vairs nav pieļaujams prasījums par labvēlīga administratīvā akta atcelšanu, tiesa precizē prasījumu un turpmāk skata lietu par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

II

[7] Lietā pastāv strīds, vai vispārīgo prasību 4.4.punkts pēc būtības ietver konkurenci kropļojošo un nepamatoti ierobežojošo prasību, tādējādi nodrošinot ekskluzīvas līguma slēgšanas tiesības standartprogrammatūras ražotājiem un tieši tiem, kas ražo preces un pakalpojumus Latvijas tirgum.

Ņemot vērā, ka minētais jautājums jau ir vērtēts pagaidu noregulējuma ietvaros un lietas izskatīšanā pēc būtības tiesa nav noskaidrojusi tādus

jaunus apstākļus, kas varētu būt pamats pārvērtēt tiesas iepriekš izdarīto pirmšķietamo vērtējumu, šā sprieduma argumentācija kopumā atbilst tiesas 2024.gada 18.janvāra lēmuma argumentācijai.

[8] Vispārīgo prasību 4.4.punkts noteic, ja kādā iepirkuma priekšmeta daļas atsevišķajā pozīcijā līgumslēgšanas tiesības ir piešķiramas tikai vienam pretendentam, tiek pieņemts lēmums pārtraukt iepirkuma procedūru attiecīgajā pozīcijā, izņemot gadījumu, ja Eiropas Savienības vienotajā tirgū tādu objektīvu iemeslu dēļ, kas nav saistīti ar mākslīgi radītiem konkurenci ierobežojošiem apstākļiem, nav citu piegādātāju, kas piedāvā attiecīgo preci, un par to ir iespējams objektīvi pārliecināties no iesniegtajiem dokumentiem.

Pasūtītāja norāda, ka minētās prasības mērķis ir nodrošināt, ka pasūtītājas kā centralizētās iepirkumu institūcijas izveidotajā e-katalogā "Programmatūras licences" (turpmāk – e-katalogs) citi pasūtītāji (turpmāk – pircēji), iegādājoties preces, varētu izvairīties no nepamatota sadārdzinājuma, kas rodas no piegādātāju (t.sk. programmatūras licenču ražotāju) nelabticīgi un mākslīgi radītiem konkurences ierobežojumiem, t.sk. nododot preces ekskluzīvas izplatīšanas tiesības tikai vienam piegādātājam, vai vienam piegādātājam ierobežotā reģionā, vienlaikus radot nepamatotus un negodīgus ierobežojumus atsevišķiem preču izplatītājiem piedalīties konkursā, un attiecīgi arī elektronisko iepirkumu procesā attiecīgajā e-katalogā.

Ievērojot minēto, lietā noskaidrojams, vai vispārīgo prasību 4.4.punkts atbilst normatīvo aktu prasībām un publisko iepirkumu pamatmērķiem.

[9] Publisko iepirkumu likuma 41.panta divpadsmitā daļa noteic, ka pasūtītājs pieņem lēmumu pārtraukt iepirkuma procedūru, ja atklātā konkursā, slēgtā konkursā vai konkursa procedūrā ar sarunām pieteikumu vai piedāvājumu ir iesniedzis tikai viens kandidāts vai pretendents, izņemot gadījumus, kad: 1) pasūtītājs pirms iepirkuma procedūras izsludināšanas ir rīkojis šā likuma 18.panta 2.[1]daļas prasībām atbilstošu apspriedi ar piegādātājiem; 2) iepirkuma procedūras pārtraukšana apdraud sabiedrības drošības vai veselības aizsardzības intereses. Šādā gadījumā pasūtītājs iepirkuma procedūras ziņojumā ietver pamatojumu tam, kādas sabiedrības drošības un veselības aizsardzības intereses tiktu apdraudētas, rīkojot atkārtotu iepirkumu.

Eiropas parlamenta un Padomes 2014.gada 26.februāra direktīvas 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ direktīvu 2004/18/EK 18.panta 1.punkts noteic, ka līgumslēdzējas iestādes nodrošina vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret visiem ekonomikas dalībniekiem un rīkojas pārredzami un samērīgi. Iepirkumu neizstrādā ar nolūku to izslēgt no šīs direktīvas darbības jomas vai mākslīgi sašaurināt konkurenci. Konkurenci uzskata par mākslīgi sašaurinātu, ja iepirkums ir izstrādāts ar nolūku radīt nepamatoti izdevīgākus vai mazāk izdevīgus apstākļus noteiktiem ekonomikas dalībniekiem.

Eiropas Savienības Tiesa norādījusi, ka lēmumam atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumus jābūt pieņemtam, ievērojot tādus tiesību vispārējos principus kā vienlīdzīgas attieksmes, pārskatāmības un samērīguma principi, kas minēti arī direktīvas 18.panta 1.punktā. Savienības tiesību normas publiskā iepirkuma jomā tika pieņemtas saistībā ar ieceri izveidot vienotu tirgu, lai nodrošinātu brīvu apriti un novērstu konkurences ierobežojumus. Šajā kontekstā savienības tiesību interesēs ir nodrošināt iespēju piedalīties iepirkumā pēc iespējas lielākam pretendentu skaitam (*2022.gada 8.decembra sprieduma lietā "BTA Baltic Insurance Company" C-769/21, ECLI:EU:C:2022:973, 32., 35. un 36.punkts*).

Tāpat Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka Eiropas Savienības tiesības neliedz dalībvalstīm paredzēt savos tiesību aktos iespēju pieņemt lēmumu par uzaicinājuma iesniegt piedāvājumus atsaukšanu. Tādējādi šāda lēmuma par atsaukšanu iemesli var būt balstīti uz pamatiem, kuriem ir saistība *inter alia* ar novērtējumu par to, vai no sabiedrības interešu viedokļa ir lietderīgi pabeigt līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, ņemot vērā arī ekonomiskā konteksta vai faktisko apstākļu iespējamās izmaiņas, vai arī ar attiecīgās līgumslēdzējas iestādes vajadzībām. Šāds lēmums var tikt pamatots arī ar nepietiekamo konkurences līmeni sakarā ar to, ka attiecīgās līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras beigās tikai viens pretendents bija piemērots šī līguma izpildei. Rezultātā, ievērojot pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principus, līgumslēdzējai iestādei nevar prasīt pabeigt uzsākto līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru un noslēgt attiecīgo līgumu pat tad, ja ir palicis tikai viens piemērots pretendents (*2014.gada 11.decembra sprieduma lietā "Croce Amica One Italia" C-440/13, ECLI:EU:C:2014:2435, 35. un 36.punkts*).

No minētā izriet, ka viens no publisko iepirkumu pamatmērķiem ir konkurences nodrošināšana. Turklāt konkurences trūkums var būt pamats iepirkuma procedūras pārtraukšanai. Līdz ar to ir pamatots biroja secinājums, ka pasūtītājas tiesības pārtraukt iepirkuma procedūru šādos apstākļos nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem un Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

Turklāt konkrētajā gadījumā vispārīgo noteikumu 4.4.punkts noteic pretendentu pienākumu iesniegt dokumentus, kas apliecina, ka Eiropas Savienības vienotajā tirgū objektīvu iemeslu dēļ nav citu piegādātāju, kas piedāvā attiecīgo preci. Līdz ar to pasūtītājas lēmums pārtraukt iepirkumu nepietiekamas konkurences dēļ nevar būt patvaļīgs. Proti, tam jābūt pamatotam, lai izslēgtu, ka iepirkuma izbeigšana nerada nepamatoti izdevīgākus vai mazāk izdevīgus apstākļus noteiktiem ekonomikas dalībniekiem.

[10] Pieteicēja argumentē, ka strīdus prasība nodrošina ekskluzīvas līguma slēgšanas tiesības standartprogrammatūras ražotājiem un tieši tiem, kas ražo preces un pakalpojumus Latvijas tirgum.

Savukārt pasūtītāja argumentē, ka konkrētā iepirkuma mērķis nav piedāvāt iespēju iegādāties standartprogrammatūru. Katalogā tiek iekļautas tikai tādas preces, pēc kurām pircējiem ir pieprasījums atbilstoši tām programmatūrām, kuras jau tiek izmantotas un kurām nepieciešams iegādāties jaunas licences. Proti, pretēji pieteicējas viedoklim, izskatāmajā gadījumā nav runa par pilnīgi jaunu standartprogrammatūru iegādi, jo tam tiek rīkotas atsevišķas procedūras un tas ir ārpus konkrētā iepirkuma. Līdz ar to pasūtītāja nevērtē, kādā veidā pircēji iegādājās minēto programmatūru, bet tikai apkopo pircēju pieprasījumu pēc konkrētām precēm.

Izskatāmajā lietā iepirkuma priekšmets ir programmatūras piegāde Elektronisko iepirkumu sistēmas dalībniekiem. Tehniskajās specifikācijās ir norādītas antivīrusa licences un programmatūras licences. Pretendents var iesniegt piedāvājumu par jebkuru iepirkuma priekšmeta daļu, aizpildot piedāvājumu par vismaz vienu attiecīgās daļas pozīciju. Tāpat vienošanās projekts arī paredz, ka, ievērojot vienošanās nosacījumus, pircējam tiek dota iespēja izvēlēties piegādātāju pēc īpaši izdevīgas cenas piedāvājuma saņemšanas.

Ievērojot minēto, nav pamatots pieteicējas arguments, ka pretendenta iekļūšana e-katalogā garantē iespēju piedāvāt visu savu preci visu kataloga darbības laiku. Pretendenta iekļaušana katalogā dod iespēju pretendentam piedāvāt tikai jau pircēju rīcībā esošu programmatūru licences, nevis piedāvāt pilnīgi jaunus risinājumus. Tādējādi apstāklis, ka katalogā tiek iekļautas konkrētu ražotāju preces, izriet no pircēju iepriekš veiktajiem darījumiem ārpus šīs iepirkuma procedūras, jeb citiem vārdiem sakot, pircēju pieprasījuma, nevis konkrētā iepirkuma prasībām.

[11] Pasūtītāja norāda, ka tās mērķis, vispārīgo prasību 4.4.punktā paredzot iespēju pārtraukt iepirkuma procedūru un neiekļaut e-katalogā attiecīgu pozīciju, ir nevis ierobežot konkurenci, bet gan neradīt apstākļus, kuros pircēji ir spiesti iegādāties preces mākslīgi radītas konkurences trūkuma apstākļos, kas attiecīgi nekādā veidā neveicina finanšu līdzekļu efektīvu izmantošanu. Šāda pieeja izvēlēta ar mērķi veicināt konkurenci pozīcijās, kur tā dabiski pastāv un ir iespējama. Kā vienīgais izņēmums ir norādīts, ja Eiropas Savienības vienotajā tirgū objektīvu iemeslu dēļ nav citu piegādātāju, kas piedāvā attiecīgo preci. Turklāt, pasūtītājai neiekļaujot e-katalogā pozīcijas ar mākslīgi radītiem konkurences ierobežojumiem, pircējiem ir iespēja piemērot iepirkuma procedūru tiem nepieciešamās preces iegādei ārpus Elektronisko iepirkumu sistēmas.

No minētā izriet, ka tajās pozīcijās, kurās līguma slēgšanas tiesības piešķiramas vairākiem pretendentiem, jeb pastāv reāla konkurence, iepirkuma procedūra tiek turpināta. Tāpat iepirkuma procedūra tiek turpināta tajās pozīcijās, kurās objektīvi nav konkurences, proti, ir tikai viens piegādātājs.

Savukārt tajās pozīcijās, kurās konkurence ir iespējama, bet līguma slēgšanas tiesības ir piešķiramas tikai vienam pretendentam, iepirkuma procedūra tiek pārtraukta.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst par pamatotu pasūtītājas norādīto, ka vispārīgo prasību 4.4.punkts ir vērsts uz reālas konkurences veicināšanu. Savukārt pretendentam, aizstāvot savas tiesiskās intereses, ir pienākums iesniegt pierādījumus, ka uz viņu attiecas pasūtītājas noteiktais izņēmums un secīgi, ka nav pamata iepirkuma procedūras pārtraukšanai. Pasūtītājas pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka tirgū ir iespējamas dažādas situācijas un tādējādi ir paredzēta iespēja katru gadījumu vērtēt individuāli. Tādā veidā pretendentam tiek nodrošināta iespēja argumentēt un pierādīt, ka konkurences neesība nav saistīta ar mākslīgi radītiem konkurences ierobežojumiem. Savukārt pasūtītājai ir pienākums izvērtēt iesniegtos pierādījumus, un pieņemt pamatotu lēmumu.

[12] Tiesa papildus vērš uzmanību, ka Publisko iepirkumu likums aizliedz tikai nepamatotu, nevis jebkādu konkurences ierobežojumu, kas, piemēram, izskaidrojams ar objektīvām pasūtītāja vajadzībām attiecībā uz nepieciešamo iepirkuma priekšmetu (sal. *Senāta 2013.gada 18.decembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-1033/2013, A42718408, 7.punkts*). Publiskajos iepirkumos, lai nodrošinātu konkurenci, pasūtītājam ir pienākums nediskriminēt pretendentus, kas būtībā nozīmē vienlīdzīgas attieksmes principa ieviešanu.

Tāpat judikatūrā ir atzīts, ka mākslīga konkurences sašaurināšana ir konstatējama tad, ja iepirkuma dokumentos ietvertās prasības nepamatoti sniedz priekšrocības vai tieši pretēji – nepamatoti nelabvēlīgi ietekmē noteiktus ekonomiskas dalībniekus, jeb potenciālos piegādātājus.

Pieteikumā nav paskaidrots, kādu tieši objektīvu iemeslu dēļ tiek ierobežotas piegādātāja, kas darbojas Eiropas Savienības tirgū, un atbilst izvirzītajām kvalifikācijas prasībām, iespējas iesniegt piedāvājumu un iegūt līguma slēgšanas tiesības.

Pieteicējas pārstāvis tiesas sēdē paskaidroja, ka pieteicējas piedāvātās preces ražotājs ir piešķīris tiesības izplatīt preces Eiropas Savienībā vairākiem uzņēmumiem, katram savā valstī. Līdz ar to šie uzņēmumi piedāvās preci tikai konkrētajā tirgū un savā starpā nekonkurēs. Piemēram, uzņēmums, kas darbojas Polijas vai Lietuvas tirgū, nekonkurēs ar pieteicēju un nemēģinās piedāvāt preci Latvijas tirgū. Tādējādi pieteicējas ieskatā pastāv objektīvi apstākļi, kas norāda uz to, ka Latvijas tirgū preci var piedāvāt tikai viens pretendents.

Tiesa norādītajam nevar piekrist. Pieteicējas norādītie apstākļi faktiski apstiprina pasūtītājas skaidrojumu par mākslīgu konkurences ierobežošanu. Proti, ka darbošanās konkrētā tirgū izriet vai nu no ražotāja izvirzītajiem nosacījumiem, vai arī uzņēmumu nevēlēšanās konkurēt ar citiem šīs preces izplatītājiem. Citiem vārdiem sakot, Eiropas Savienības tirgū ir vairāki piegādātāji, kuri savā starpā nevēlas, nevis nevar konkurēt. Šādos apstākļos nav pamatots pieteicējas iebildums, ka tieši pasūtītājas izvirzītās prasības ierobežo konkurenci. Tiesa pievienojas pasūtītājas rakstveida paskaidrojumā norādītajam, ka konkurences ierobežojumus rada paši tirgus dalībnieki, tostarp arī preces ražotāji, piešķirot tiesības izplatīt preci tikai konkrētajā valstī vai reģionā.

Attiecībā uz pieteicējas iebildumu, ka priekšrocības radītas piegādātājiem, kuri piegādā preces, kas domātas tieši Latvijas tirgum, tiesa norāda, ka no iepirkuma dokumentiem izriet, ka preču pircēji ir valsts pārvaldes vai pašvaldību iestādes, citas atvasinātas publiskas personas vai tās institūcijas, kā arī tādas privāto tiesību juridiskās personas, kuras ir uzskatāmas par pasūtītājiem Publisko iepirkumu likuma vai Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma izpratnē un kuras ir reģistrētas Elektronisko iepirkumu sistēmā kā e-pasūtījumu apakšsistēmas izmantotāji. Līdz ar to nav izslēdzams, ka potenciālie pircēji lieto tieši Latvijas tirgum paredzētās preces, kas visvairāk atbilst viņu vajadzībām.

Tomēr, kā jau norādīts iepriekš, darījumi, kādos šie pircēji ir iegādājušies standartprogrammatūru ir ārpus konkrētā iepirkuma tvēruma un pasūtītājai ir jākonstatē tikai fakts, ka preces paredzētas jau pircēja rīcībā esošajiem risinājumiem. Saskaņā ar pasūtītājas norādīto e-kataloga būtība ir radīt iespēju pircējam iegādāties tā rīcībā jau esošajiem risinājumiem vispiemērotākās preces, kurām nepieciešams nodrošināt savstarpējo saderību, vienlaikus nodrošinot objektīvas un pamatotas cenas. Tādējādi, ja potenciālais pircējs izmanto programmu, kuru tirgū piedāvā tikai tās ražotājs un tā ir nepieciešama pircēja darbības nodrošināšanai, tad nav konstatējams objektīvs pamats iepirkuma procedūras pārtraukšanai, jo tirgū nav alternatīvu iespēju iegādāties konkrēto preci no cita piegādātāja.

Savukārt apstāklis, ka pasaulē pazīstamās preces Latvijas tirgū piedāvā tikai viens piegādātājs tāpēc, ka preču ražotājs tam ir piešķīris ekskluzīvas tiesības realizēt preci konkrētā valstī vai reģionā, liecina par mākslīgi ierobežotu konkurenci. Līdz ar to šāds gadījums nav salīdzināms ar iepriekš minēto, kad tirgū preci piedāvā tikai pats ražotājs. Tādējādi nav pamata apgalvot, ka preču ražotājiem tiek piešķirtas nepamatotas priekšrocības, salīdzinot ar pasaulē pazīstamo preču piegādātājiem.

[13] Nav pamatots pieteicējas arguments, ka pasūtītāja pirms iepirkuma izsludināšanas nav veikusi tirgus izpēti.

Pieteicēja izskatāmajā lietā veica Publisko iepirkumu likuma 18.panta 2.[1]daļā paredzēto apspriedi ar piegādātājiem (identifikācijas Nr.VRAA EIS 2023/07/AK/CI-126-AP). Minētā norma noteic, ka pasūtītājs ir tiesīgs piemērot šā likuma 41.panta divpadsmitās daļas 1.punktā minēto izņēmumu, ja tas nodrošina, ka ir notikusi apspriede ar piegādātājiem un tā atbilst šādām prasībām: 1) ne agrāk kā 12 mēnešus pirms iepirkuma izsludināšanas publikāciju vadības sistēmā ir publicēts paziņojums par apspriedi; 2) sākot ar dienu, kad publicēts paziņojums par apspriedi, pasūtītājs savā pircēja profilā nodrošina brīvu un tiešu elektronisku piekļuvi pēc iespējas detalizētām kvalifikācijas prasībām un tehniskajām specifikācijām, kuras piegādātāji ir tiesīgi elektroniski komentēt vismaz 10 darbdienas pēc minētā paziņojuma un dokumentu publicēšanas; 3) apspriedes ziņojumā ir norādīti apspriedes dalībnieki, dokumentēti to komentāri, pasūtītāja galvenie secinājumi un vērtējums par apspriedes laikā saņemtajiem piegādātāju komentāriem un iespējamo konkurenci attiecīgajā iepirkumā.

No minētā izriet, ka apspriedes ar piegādātājiem teorētiski ļauj pasūtītājam precīzāk paredzēt iespējamo konkurences līmeni iepirkumā, kā arī, iespējams, apzināt nepieciešamos uzlabojumus iepirkuma priekšmeta prasībām.

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma grozījumu, ar kuriem likums papildināts ar 18.panta 2.[1]daļu, anotācijai (*pieejama šeit*) likumdevējs šādas tiesību normas likumā ieviesis ar mērķi nodrošināt lielāku pasūtītāju uzsvaru uz kvalitatīvas tirgus izpētes procedūras veikšanu un attiecīgi arī lai samazinātu situācijas, kurās līguma slēgšanas tiesības iepirkuma procedūras rezultātā tiek piešķirtas vienīgajam tirgus dalībniekam, kas iesniedzis piedāvājumu/pieteikumu iepirkuma procedūrā, tādējādi arī uzlabojot konkurences apstākļus.

Tiesa konstatē, ka pasūtītājas veiktās apspriedes laikā ir iesniegti vairāki priekšlikumi gan par kvalifikācijas prasību pilnveidošanu, gan par tehniskajā specifikācijā esošajiem licenču produktiem, tos precizējot vai papildinot, priekšlikumi par tehniskajai specifikācijai pievienojamiem licenču produktiem, t.sk. par produktiem, par kuru piegādes tiesībām iepirkuma procedūrā nav paredzama piegādātāju konkurence (*apspriedes dokumenti pieejami šeit*).

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka pasūtītāja pirms iepirkuma rīkošanas ir veikusi pasākumus, lai apzinātu iespējamo piegādātāju loku, tostarp, ar mērķi veicināt konkurenci piegādātāju vidū.

Savukārt, atbildot uz pieteicējas argumentu par tirgus izpētes neveikšanu, tiesa norāda, ka tirgus izpēte (*market research, market analysis*) publiskā iepirkuma plānošanas un sagatavošanas kontekstā vairāk saistāma ar pasūtītāja paša veikto izpēti par konkrēto iepirkuma priekšmeta tirgu,

potenciālo piegādātāju loku utt., bet apspriede ar piegādātājiem (*market consultations*) paredz potenciālo piegādātāju aktīvu iesaistīšanu iepirkuma sagatavošanas stadijā, kas prasa arī ievērojamu pasūtītāja sagatavošanos un kompetences līmeni (*Caranta R., Sanchez-Graells A. European Public Procurement, Commentary on Directive 2014/24/EU. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2021, p. 449.*). No minētā izriet, ka abi norādītie pasākumi ir vērsti uz preču pieejamības un piegādātāju loka apzināšanu. Būtiskākā atšķirība ir tajā, ka tirgus izpēti pasūtītājs veic pats, savukārt apspriedē ar piegādātājiem notiek aktīva potenciālo piegādātāju iesaiste. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas iebildums par nepietiekamu tirgus izpētes pasākumu veikšanu pirms iepirkuma rīkošanas.

Turklāt likumdevējs ir paredzējis, ka tieši apspriedes ar piegādātājiem veikšana var būt pamats piemērot Publisko iepirkumu likuma 41.panta divpadsmitās daļas 1.punktā minēto izņēmumu un pieņemt lēmumu nepārtraukt iepirkumu, ja konkursā piedāvājumu ir iesniedzis tikai viens pretendents.

[14] Tiesa nevar piekrist pieteicējas iebildumam, ka pasūtītājai bija jāizvērtē vai pastāv konkurence starp diviem tirgus dalībniekiem Latvijas teritorijā konkurences tiesību izpratnē.

Tiesa vērš uzmanību, ka publisko iepirkumu mērķis ir veicināt konkurenci un radīt iespēju uz līguma slēgšanas tiesībām pretendēt arī tādiem ekonomikas dalībniekiem, kuri līdz šim konkrētajā tirgū nav darbojušies. Līdz ar to apstāklis, ka pirms iepirkuma izsludināšanas Latvijas tirgū darbojas viens piegādātājs, automātiski nenozīmē, ka pēc iepirkuma izsludināšanas šāda interese nevarētu rasties citiem ekonomikas dalībniekiem, kas darbojas Eiropas Savienības tirgū un būtu gatavi uzsākt darbību arī Latvijas tirgū.

[15] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa secina, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pamatots. Līdz ar to pieteicējas pieteikums nav pamatots un ir pilnībā noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Publisko iepirkumu likuma 72.panta otro daļu un Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "/nosaukums A/" pieteikumu par Iepirkumu uzraudzības biroja iesniegumu izskatīšanas komisijas 2023.gada 9.novembra lēmuma Nr.4-1.2/23-218 atzīšanu par prettiesisku.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese	Tiesnesis	Tiesnese
D.Lubāne	E.Biezais	S.Kuškina